ante testamentum quidem conceptam, adhuc vero in ventre constitutam; vel exheredatione, vel alia eorum mentione facta, nihil eis penitus reliquerint: tunc vetera jura locum habere sancimus, nullam ex præsente promulgatione novationem, vel permutationem acceptura.

§. 2. Imputari vero filiis aliisque personis, quæ dudum ad inofficiosi testamenti querelam vocabantur, in legitimam portionem & illa volumus, quæ occasione [1] militiæ ex [2] pecuniis mortui eisdem personis acquisita, posse lucrari ea manifestum est: eo quod talis [3] sit militia, ut vendatur, vel mortuo militante certa [4] pecunia ad ejus heredes [5] perveniat: ita tamen, ut ille gradus ejusdem militiæ insp[ic]iatur, quem in morte testatoris militans obtinet: ut tanta ei pecunia in legitimam portionem computetur, quantam dari constitutum est, si in eo gradu mortuus effet is, qui militiam ex pecuniis testatoris adeptus est: exceptis solis Viris Spectabilibus Silentiariis [6] sacri nostri palatii, quibus præstita jam specialia beneficia [7] tam de aliis capitulis, quam de pecuniis super memorata militia a parentibus eorum datis, ne in legitimam portionem eis computentur, rata esse præcipimus: in cæteris vero personis prædictam observationem tenere volumus. Dat. Kal. Jun. *Constantinop.* JUSTINIANO A. II. CONS. 528.

Productio superioris legis ad testamenta nuncupativa.

31. Idem A. Mennæ P. P.

QUæ nuper ad testamenta conservanda, nec facile retractanda sanximus, ut ratione Falcidiæ minime illis personis derelictæ, quæ ad inofficiosi testamenti querelam ex prioribus vocabantur legibus, non periclitentur [8] testamenta, sed quod deest [9] legitimæ portioni, id est [10], quartæ parti scil. ab intestato successionis, tantum repleatur; exceptis [11] illis, quibus nihil in testamento derelictum est, in quibus prisca jura illibata servantus: etiam ad testamenta fine [12] scriptis facienda locum habere sancimus. Dat. 2. Id. Decemb. D. N. JUSTINIANO A. II. CONS. 528.

De gravamine tollendo.

32. Idem A. Mennæ P. P.

QUoniam in prioribus sanctionibus illud statuimus, ut, si quid minus legitima portione his derelictum sit, qui ex antiquis legibus de inofficioso testamento actionem movere poterant, hoc repleatur [13], ne occasione minoris quantitatis testamentum rescindatur: hoc in præsenti addendum esse censemus: Ut, si conditionibus [14] quibusdam, vel dilationibus, aut aliqua dispositione moram, vel modum, vel aliud gravamen [15] introducente, eorum jura, qui ad memoratam actionem vocabantur, imminuta esse videantur; ipsa conditio, vel dilatio, vel alia dispositio moram, vel quodcumque onus introducens, tollatur [16]: & ita res procedat, quasi nihil eorum testamento additum esset. Dat. 2. Kal. April. DECIO V. C. CONS. 529.

Pœna heredis nolentis legitimam filio relictam solvere. 1. De infante, ne quis ex persona alterius ingratus dicatur.

33. Idem A. Demostheni P. P.

SI quis suo testamento maximam quidem portionem libero [17] reliquat, minusculam autem alii, vel aliis de stirpe [sua] progenitis, ipsam tamen legitimam, sive in hereditate, sive in legato, vel fideicommisso, ut non possit locus inofficiosi testamenti querelæ fieri, & ille quidem, qui ex parvulo genitoris sui consequitur substantiam, eam suscipere maluerit; qui autem ex majore parte eam amplexus est (sive unus, sive plures sint) non statim, & sine contentioso propolito, vel ulla mora eam restituere voluerit, sed expectato judiciorum ttrepitu, & multis variisque certaminibus habitis, post longum tempus ex sententia judicis vix eam reddiderit; crudelitatem ejus competenti pœna aggredimur: ut, si hæc fuerint subfecuta, non [18] tantum in id, quod testator voluit eum restituere [19], condemnetur; [sed etiam aliam tertiam] partem quantitatis quæ fuerat in testamento derelicta, modis omnibus reddere cogatur: ut avaritia [20] ejus legitimis ictibus feriatur. Aliis omnibus, quæ in eodem testamento, vel elogio scripta sunt, pro sui tenore ad effectum perducendis. §. 1. Legis autem veteris iniquitatem tollentes, ut non diutius erubescat lex posita, (quam Julius Paulus in suis scripsit Quæstionibus) hanc piissimam aggredimur sanctionem: Cum enim infantem [21] suum non posse ingratum a matre sua vocari scripsit, neque propter hoc ab ultimæ suæ matris hereditate repelli, nisi hoc odio [22] fecerit sui mariti, ex quo infans progenitus est: hoc iniquum judicantes, ut alieno [23] odio alius prægravetur, penitus delendum esse sancimus: & hujusmodi causam [24] liberis non tantum infantibus, sed etiam quamcumque ætatem agentibus opponi minime concedimus: cum possit sub [25] conditione emancipationis hereditatem suam mater filio derelinquens, & patris odium punire, & juri filii sui minime nocere, nec suam naturam fallere. Satis enim crudele nobis esse videtur, eum, qui [26] non sentit, ingratum existimari. Dat. 12. Kal. Octob. DECIO V. C. CONS. 529.

An querela transmittatur ad heredem.

34. Idem A. Joanni P. P.

SI quis [27] filium suum [28] exheredatum fecerit, alio scripto herede; reliquerit autem ex eo nepotem [vel] vivum, vel [29] in ventre nurus suæ constitutum; deliberante vero scripto herede filius [exheredatus] decesserit, nulla hereditatis petitione ex [30] nomine de inofficioso constituta, vel præparata, omne adjutorium nepotem derelinquit [31]: neque enim pater nepoti aliquod jus, cum decesserit, contra patris sui testamentum dereliquit: quia postea & adita est ab extraneo hereditas, & supervixit avo pater ejus: ut neque ex lege Velleia [32] posit in locum patris sui succedere, & rescindere testamentum. Et hoc nonnulli Jurisconsulti [33] in medium proponentes inhumane reliquerunt. Sed nos (qui omnes subjectos nostros & filios & nepotes habere exitimamus [34] affectione paterna & imitatione) secundum quod possibile est, omnium commodis prospicientes, jubemus, in tali [35] specie eadem jura nepoti dari, quæ filius habebat: etsi præparatio facta non est ad inofficiosi querelam instituendam, tamen posse nepotem eandem causam proponere: & si non heres [36] apertissimis probationibus ostenderit ingratum patrem nepotis circa testatorem fuisse; testamento remoto [37], ab intestato eum vocari, nisi [38] certa quantitas patri ejus minor parte legitima relicta est: tunc etenim, secundum novellam [39] nostri numinis constitutionem, repletio quartæ partis nepoti superest, si qua patri ejus competebat; ut perfruatur nostro beneficio a vetustate [40] quidem neglectus, a nostro autem vigore recreatus, nisi pater adhuc superstes [41], vel repudiavit querelam, vel quinquennio tacuit [42], scilicet post aditam hereditatem. Dat. 3. Kal. August. LAMPADIO & ORESTE CONSS. 530.

De libera *testamenti factione concessa. 1. De pactis & transactionibus. 2. De eo, qui simpliciter agnovit, quod sibi datum vel relictum est pro legitima.*

35. Idem A. Juliano P. P.

SI quando talis concessio [43] Imperialis processerit [44], per quam *libera testamenti factio* conceditur [45], nihil aliud videri [46] Principem concedere, nisi, ut habeat legitimam, & consuetam testamenti factionem: neque enim credendum [47] est, Romanum Principem qui jura tuetur [48], hujusmodi verbo totam observationem testamentorum multis [49] vigiliis excogitatam atque inventam velle everti. §. 1. Illud etiam sancimus: Ut si [50] quis a patre certas res vel pecunias accepisset, & pactus [51] fuisset, *quatenus de inofficioso querela adversus testamentum paternum minime ab eo moveretur*; & post [52] obitum patris filius, cognito paterno testamento, non agnoverit ejus judicium, sed oppugnandum putaverit, vetere jurgio explosio, hujusmodi pacto filium minime gravari, secundum [53] Papiniani responsum, in quo definivit,

1 Filius in suam legitimam imputat quæcunque a patre occasione militiæ (alterius quam silentiariorum. *l. h. t. & l. 5. [. qui militare*) accepit, id est, dorrem & ejus reditus. vid. Papon. 1. *Not. 7. c. de nullit.* 2 Legitimæ non alia imputantur, quam quæ fuerunt in bonis defuncti. 3 Militarium alite vendi poterant, alite non potest. 4 Id scholæ placitum vel militum cultus dicitur in *Nov. 97. c. 6.* 5 *l. 2. l. 11. infr. de prox. scr. scrin.* 6 Dixi *supr. h. t.* 7 *l. ult. infr. de silentiariis. l. 12. tit. 16.* 8 *l. 30. in pr. supr. h. t.* 9 *d. l. 30.* 10 Nota de quarta ab intestato successionis *l. 8. supr. h. t.* Est ea legitimæ (omnibus liberis debitæ) pars. §. 2. *Inst. h. t.* debitæ portionis quarta. *l. 8. §. 8. ff. h. t.* 11 *d. l. 30. §. 1.* 12 Quæ sive scripto. *l. 30.* sive non scripto. *ut hic.* 13 Actione ad supplementum legitimæ: & ita pater filium legitima privare non potest, *ut hic, & l. 35. §. 1. infr. h. t.* vide tamen Socinum *reg. 28.* 14 Legitima liberorum (die idem in legitima patronis debita. *l. 21. §. 1. 2. ff. de jur. patron.*) gravari non potest conditione, dilatione more, modo aut alio quovis gravamine. vid. *authent. novissima. supr. h. t.* Potest tamen gravari quod est supra legitimam. vid. Papon. 20. *Arrest. 2. n. 3.* Pura igitur esse debet legitima a die & conditione *ut hic & l. 30. §. h. t.* nisi peculiari quadam ratione testator aliter testrum adjecerit. vid. *l. 25. §. h. t.* 15 Hoc breviter dicit, filium non posse gravari in sua legitima. Socin. *conf. 97. vol. 3.* Rip. *ad l. qui Rome. 122. §. duo fratres. 6. n. 42. ff. de verb. oblig. & ad l. in quartam. 91. ad leg. Falcid.* Gom. *conf. 106. lib. 2.* Peregrin. *conf. 36. num. 38. lib. 2.* Decium *conf. 456. n. 7.* Dd. *ad l. ex trib. 26. supr. h. t.* Limitatur tamen hoc fere duobus modis: Quando onus legitimæ est adjectum in favorem filii. 2. quando est adjectum toti hereditati. Fernand. Vasquius *in tract. de successi. creat. §. 10. n. 199. & 400. & §. 30. n. 246. cum seq.* Benedict. Capra *in regul. concl. §.* Zoannettus *rerum quotidianarum c. 14.* & qui hanc legem solenniter repetit Rodericus Xuarez. *Mod.* 16 Vide ad hunc locum jus novum apud Herm. *l. 11. §. 9. §. 8.* ubi refert, extraneo quidem heredi scripto, filium puram habere Falcidiam, id est, non diminutam: alio filio instituto, Falcidiam suam partivi cum fratre instituto. 17 Id est, filio. vid. quæ scripsi ad *l. 34. ff. de pactis.* Goth. Vid. D. Vasq. *de successionibus. refutat. lib. 3.* Ant. 18 Pœnam nota heredis nolentis legitimam filio relictam solvere. 19 Vid. quæ notavi ad *l. 5.]. de his, quæ ut indignis.* 20 Pœna avari. 21 Infans ingratus dici non potest, *ut hic*, hic alibi, in parvulo nulla deprehenditur culpa. *l. 5. in fin. ff. de fideicommiss. libert.* Innocentia consilii in eo est, *l. 12. ff. ad leg. Corn. de sicariis.* 22 Merito hæc Pauli sententia explosa. Est enim iniquum odio patris filium prægravari. *l. 26. ff. de pæn.* 23 *l. 22. ff. de pæn. Vi. 24 de pæn. l. 2. de regulis iu c.* 25 Ingratus esse qui non potest, exheredari non potest: ideoque nec infans exheredari potest. Et hodie quoque legitima causa esse debent ingratitudinis. Novell. 115. c. 3. §. 4. quæ nullæ sunt in infante. 26 Mater sub conditione emancipationis potest filium instituere. vid. *l. 25. supr. h. t.* 27 *Consentire* ita non videtur, qui ne sentire quidem potest. *l. 8. §. 2. ff. de injust. legat.* nec injuriam fecisse dici potest, quod sensu caret. *Inst. §. quadrup. paupertem, in fin. pr.* Ingratitudo [scientem & sensum hujus legis, locum habeat aut non habeat, vide apud Jalon. *ad l. cum meta. n. 15. ff. Gozad. ad l. qui se patris. col. 4. infr. unde liberi. n. 206. & seq. usque ad n. 217.* Vide etiam Socin. jun. *conf. 64. 4. 12. lib. 2.* Menoch. *in tract. de arbitr. jud. lib. 2. centur. 2. caf. 163. n. 4. Mod.* 28 Ad intellectum hujus text. vid. Vasq. *lib. 3. de success. resolut. Ant.* 29 *l. 9. §. 2. ff. de liberis & posthum. l. 6. ff. de inoffic. testa.* 30 Id est, ex causa de inofficioso &c. 31 *l. 6. §. 2. l. 7. ff. h. t.* hoc infra emendatur. 32 Vid. *l. Gallus. 29. ff. de lib. & posthum.* 33 Ut Papinianus. *l. 7. ff. unde liberi.* 34 Patres non soli, sed & avi ac omnes ascendentes ex scripta decendentes liberos diligere præsumuntur. 35 Utcunque pater meus ab avo meo exheredatus querelam inofficiosi adversus ejus testamentum non præparaverit, & in ea negligentia decesserit, mihi tamen nepoti querela inofficiosi competit. *l. pen. in fin. ff. h. t.* Heredis scripti est probare liberos juste exheredatos. 37 Vis est ea querelæ inofficiosi, ut qui ea vicerit, non succedat ex testamento, sed ab intestato. Multum autem interest, an hoc vel illo modo succedatur. Nec unum ab intestato ullo ebtenuit patrem. 38 Nepoti non competit querela adversus avi testamentum, si patri minus legitima fit relicta: tunc enim agit ad supplementum legitimæ: proinde non tantum liberis prioris gradus, sed & ulteriorib. adhuc ad supplementum legitimæ competit. *l. 3. §. 8. h. t.* 40 Id est, veteribus jurisconsultis. 41 Parente querelam inofficiosi repudiante, vel quinquennio tacente (adde de ea transigente, *l. 6. §. de transact.*) nullum jus querelæ nepoti competit. Hinc conflat quinquennio jus querelæ inofficiosi testamenti, *ut hic*, & inofficiosæ donationis, *l. ult.]. tit. prox. præterito.* An & jus legitimæ vel supplementum quartæ? *Bart.* alit: *Bald.* negat: quem interpretes pene [equuntur omnes, negantes hujusmodi jura tolli minori quam triginta annorum spatio, cum ea petantur actione personali, cui triginta tantum annis præscribitur: facit *l. 8.]. de jur. delibet.* Doctores Ang. *in l. Papinianus 8. §. si conditioni. 10. ff. de inofficiosi testam.* Alex. *l. cons. 18. §. 3. cons. 8.* Aretin. *in tract. de inoffic. testam. tit.* dicunt communem opinionem esse. Et ita Camera Spirensis judicavit non tantum pro supplemento legitimæ, sed etiam pro ipla legitima sure nature debita. Myngling. 2. *observ. 72.* vid. Gratian *lib. cont. 8. leg. quæst. 47.* vid. Baldum *tract. de præscriptio. 4. parte 4. quæst. 23.* 42 *l. 8. §. 1. l. 15. §. 1. ff. h. t.* 43 Vide quæ scripsi *ad l. 9.]. de inoffic. testam.* 44 Quomodo intelligitur ista concessio imperialis condendi testamenta, declarat Bart. *ad l. ius. 8. de jurisd. e. cf.* quem refert & sequitur Jason. *dicit. n. 20. & ad l. fin. n. 15. ff. de confirit. pecun.* Felin. *ad c. cauſam, que. n. 10. extr. de rescript.* Menoch. *de arbitr. jud. l. 1. q. 7. n. 40. Mod.* 45 Puta libertino, ut is sensus sit, Principe dante libertino liberum testamenti factionem, remittere ei tantum videri legem Papiam & edictum Prætoris de bonis libertorum. *l. 3. §. 2. ff. de bonis libert.* non autem immunitatem servandi juris communis. Non enim omnia uno verbo solennia juris remitti. vide Cujac. *ad l. 3. §. 2.* 46 Prægs verbis generalibus non præsumitur id concedere, quod est iniquum. vide *l. pen. 3. de mandat. prine.* adde *l. 2. §. fi. quis. 16. ff. ne quid in loco publico.* 47 Principes jura tueri præsumitur. 48 Principes juris cultos. 49 Sunt multis vigiliis excogitata sunt, retinenda. 50 Falcidia vivis adhuc parentibus dari non potest, neque pactione aut stipulatione ulla tenetur filius ad hujusmodi conventionem habitam servandam. vide *S. Harmenop. 9. 8. 1.* 51 Parens a filio pacisci non potest, ne unquam de inofficioso conqueratur. *l. 8. §. h. t. Paul. 4. sent. 5. §. 8.* adde Cujac. *ad l. 26. ff. de verb. oblig.* Quid si filia renunciavit jurejurando interpolito heredituti paternæ? Succedere eam non posse jure Canonico statutum est. *c. quamvis. de pactis in 6.* vid. tamen Socin. *jun. reg. 100.* dixi *ad l. 3. n. fr. de collat.* Renuncians bonis paternis tacite hoc promittere intelligitur: si se vivo fuccessio delata fuerit. *l. 3. infr. de collat.* 52 Nota rationem decidendi.

meritis

meritis [1] *magis filios ad paterna obsequia provocandos, quam pactionibus* [2] *adstringendos.* Sed hoc ita admittimus, nisi transactiones [3] ad heredes paternos filius celebraverit, in quibus apertissime judicium patris agnoverit. §. 2. Et generaliter definimus: quando pater minus legitima portione filio reliquerit, vel aliquid dederit, vel mortis causa donatione, vel inter vivos, sub [4] ea conditione, *ut hæc inter vivos donatio in quartam ei computetur* [5]: si filius post [7] obitum patris hoc, quod relictum vel donatum est, simpliciter [8] agnoverit, forte & securitatem heredibus fecerit [9], *quod ei relictum vel datum est, accepisse*, non adjiciens, *nullam sibi superesse de repletione quæstionem*: nullum sibi filium facere præjudicium, sed legitimam partem repleri: nisi hoc specialiter sive in apocha, sive in transactione scripserit, vel pactus fuerit, *quod contentus relictis vel data parte, de eo quod* [9] *deest, nullam habeat quæstionem*; tunc enim, omni exclusa querela, paternum amplecti compelletur judicium. §. 3. Quæ omnis sanctio suas radices extendat non solum ad filium vel filiam, sed etiam ad omnes [10] personas, quæ de inofficioso querelam contra mortuorum ultima elogia possunt movere. Dat. Kal. Septemb. LAMPADIO & ORESTE CONSS. 530.

De legitima ab initio, vel ex post facto supplenda. 1. De fideicommisso conditionali vel in diem. 2. De tempore hujus actionis, & adeundæ vel repudiandæ hereditatis: an querela transmittatur ad heredes.

36. Idem A. Joanni P. P.

SCimus antea constitutionem [11] relatam fuisse, qua cautum est: *Si pater minorem debita portione filio suo reliquisset, omnimodo, etsi* [12] *non adjiciatur, viri boni arbitratu repleri filio, attamen ipso* [13] *jure inesse eandem repletionem.* Quærebatur itaque, si quis rem donatam, vel inter vivos, vel mortis causa, [vel in legatis, [14]] vel in testamento relictam agnoverit, & pro parte sua habuerit: deinde eadem res evicta, vel tota, vel pro parte fuerit; an debeat ex nostra constitutione pars legitima post evictionem suppleri: vel si ex lege Falcidia minuantur legata, vel fideicommissa, vel mortis causa donationes, debeat tamen ex hoc casu supplementum introduci: ne, dum totam Falcidiam accipere heres nititur, etiam totum commodum hereditatis amittat? Sancimus itaque in omnibus iftis casibus, sive in totum evictio [15] subsequatur, sive in partem, emendare vitium, [&] vel aliam rem, vel pecunias restitui, vel repletionem fieri, nulla Falcidia [16] interveniente: ut sive ab initio minus fuerit derelictum, sive extrinsecus qualiscunque causa interveniens aliquod gravamen [17] imponat, vel in quantitate [18], vel in tempore: hoc modis omnibus repleri, & nostrum juvamen purum filiis inferri. Repletionem autem fieri ex ipfa substantia [19] patris, non si quid ex aliis [20] causis filius lucratus est, vel ex substitutione, vel ex jure accrescendi, [ut] pura usufructus: Humanitatis etenim gratia sancimus, ea quidem omnia quafi [21] jure adventitio [eum] lucrari: repletionem autem ex rebus subftantiæ [patris] fieri. §. 1. Cum autem quis, extraneo herede instituto, *restituere eum filio suo hereditatem suam, cum moriatur*, dispositerit, vel in tempus certum restitutionem distulerit: quia nostra constitutio [22], quæ antea composita est, omnem dilationem, omnemque moram censuit esse subtrahendam, ut quarta pars pura [23] mox filio restituatur, in hujusmodi specie, quid faciendum sit [24], dubitatur. Sancimus itaque quartæ quidem partis restitutionem jam nunc celebrari, non expectata nec morte heredis, nec temporis intervallo: reliquum autem, quod post [25] legitimam portionem restat, tunc restitui, quando [26] tellator dispositit. Sic etenim filius fuam habebit portionem integram, & qualem leges, & nostra constitutio definivit: & scriptus heres commodum, quod ei testator derelinquit, cum legitimo moderamine sentiet. §. 2. Illud præterea sancimus, ut tempora inofficiosi querelæ ab [27] adita hereditate secundum Ulpiani opinionem currant, Herennii Modestini sententia recusata, qui a morte testatoris illico curfum de inofficiosæ querelæ temporibus dabat: ut non liceat heredi, quando voluerit adire: ne per hujusmodi tramitem interim

1 Meritis & beneficiis filii, non pactionibus ad paterna obsequia adstringendi. Est enim mereri, beneficere, ut in illo verfo Virgilii, *quique sui memores alios fecere merendo.* 2 Facit *l. 3. ff. de collat. ibi. l. ult. D. de suis & legitim.* 3 Filius, patre mortuo, heredibus paternis jus quod per querelam inofficiosi consequi potuisset, transactione potest remitteri. *l. 6. §. de transact.* 4 Donare liberis pater eo nomine non præsumitur, ut res donatas in legitimam imputent. vid. tamen Socin. *reg. 287.* 5 Quænam in quartam imputentur, vid. Graffium *lib. sent. §. legitima. quæst. 19.* 6 Quid si vivo patre id fiat, patre præsente? vid. *l. ult.]. de pact.* 7 Qui simpliciter patrem agnoscit, quæ ei paterna hereditatis agnoscit, aliis sibi debitis tacite non renunciat. Olim qualiscunque agnitio incubat. *l. 8. in fin. §. l. 12. §. 2. D. h. t.* 8 In generali renunciatione, quam facit filius de bonis paternis, non censetur renunciare supplemento legitimæ, de quo tamen quatenus verum fit, vide Rip. *ad l. l. n. 69. de vulg. & pupill. substit.* Socin. *Reg. 286.* Diaz. *Reg 312.* Cagn. *ad l. jure sanguinis n. 6. D. de reg. jur.* Decium *conf. 300. n. 4. & conf. 304. n. 9. & conf. 505. n. 3.* item *conf. 525. n. 4.* Socin. jun. *conf. 122. col. fin. &* Intilimæ Parif. *conf. 9. n. 5. l. 3. & conf. 43. n. 31. h. t. l. 3. Mod.* 9 Quod legitimæ deeft, pacto & transactione remitere possimus. 10 Descendentes, ascendentes. *l. 1. D. h. t.* & collaterales certis gradibus. vid. Graffium *lib. sent. §. legit. quæst. 39.* 11 *l. 30. in princ. §. h. t.* 12 *§. 3. Inst. h. t. C. Theod. 19. l. 4.* 13 Supplementum legitimæ fit ipso jure, *ut hic.* Eius tamen adquisitio non fit nisi per agnitionem. *Bald. l. 6.* dummodo filius fupplementi beneficio velit uti. *Accurf.* 14 *l. 30. in fin. pr. §. h. t.* 15 Legitima si per evictionem deminuitur, ad ejus supplementum potest agi. 16 Falcidia non minuit legitimam, id eft, Falcidia non potest detrahi ex eo quod eft relictum pro legitima. Hæc illa potentior est. Hæc liberis magis debetur, quam illa heredi. Graff. *lib. sent. §. legit. quæst. 6.* 17 Legitima gravari nullo modo potest. *Auth. Novissima. §. 2. §. h. t.* vid. Graff. *lib. sent. §. legit. q. 18.* pacto etiam tolli non potest. *l. 35. §. t. supr. h. t.* An confuetudine, vel statuto forte potest minui vel tolli? Augeri potest. vid. Graff. *16. quæst. 42. num. 5.* non potest tolli. Minui potest, fed tamen moderate. Eamque tenendum velut communiorem admisit Spirensis Senatus. Andr. Gail. *2. obs. 122. num. 11.* Quin, quamvis statuto possit feudum ad agnatos deferri, licet tamen eo casu filiabus agere ad alimenta & dotem, quæ liberis, jure naturæ incommutabili, debentur. vid. Wurmler. *1. pract. 39. c. 10.* & brevier. Statutum eft iniquum, quod ita legitimam liberorum minuit, ut quod ejus lic legitimæ vice non relinquat. Gail. *d. l. n. 13. & seq.* Quid si liberi alibunde quam ex bonis paternis habeant, unde vivere & se alere possint? Joannes Crinesius, Covarruvias, Vasquius, & Graffius *lib. sent. §. legit. q. 42. num. 2.* ajunt, eo casu statuto posse omnimodo legitimam ei tolli: quod tamen minus probandum. vide *l. 3. §. 1. ff. de pœn. Vi. 24.* ubi enim est tantum, & hic jus civile, dici meretur, per quod jus naturæ impugnatur. Quid? potestne parens actu inter vivos legitima liberos defraudare? 18 Quomodo aut quando id fiat? Gravamen quantitatis tollitur per fupplentionem: temporis, per repræsentationem. 19 *l. 8. §. 11. D. h. t.* id eft, patrimonio, rebus hereditariis. 20 Duobus modis hæc sententia potest intelligi: Primo, Bona *paterniritia* ea lege ut ad fubstitutam filium deferantur, non cogi filium imputare in fuam legitimam. Idem dicendum, fi *usufructus* patri legatus; proprietas enim filio relicta neceffe non imputatur in ejus legitimam. Altero. Bona, in quibus filius a patre fubstitutus eft, aut quæ jure accrefcendi acceptæ a coheredibus fuis paternis, et non imputari in legitimam: fed hujusmodi bona cum quafi jure adventitio lucrari. Quæ adventitio jure filius adquirit, ea in ejus legitimam non imputantur. 21 Id eft, aliunde quam ex paternis bonis. 22 Vid. *l. 32. §. h. t.* 23 Legitima liberorum pure esse debet. Purum eft, quod fine die, five conditione debetur: qua de re vid. Graff. *lib. sent. §. leg. quæst. 35.* 24 Querelæ inofficiosi movendæ tempus quinquennio tolliur: idque non a morte teftatoris currit, fed ab adita hereditate per scripturam heredem. *Synopf. Basil. 39. tit. 1. cap. 53. & 7. Harmen. 6. §. 1.* 25 Non ultra: ut fit finis: Quantumvis nonjunctum heredem, cohæredi non præjudicare legata fupra portionem legitimam. 26 Senfus eft: De fideicommisso universali relicto filio fub conditione, vel in diem usque ad legitimam fibi debitam detrahi conditionem vel tempus: ab inde conditionem & tempus expectari. 27 Non ante. *l. 8. §. 10. D. h. t.* & ita tempus querelæ incipit currere ab adita hereditate. 28 Obtervia diligentiffime, a quibus exheredatus filius effe aliquam, que jure naturæ debita fit. Quidam enim negant in toto jure civili fieri mentionem legitimæ jure naturali debitæ. adde *Novell. 1. in pr. §. 2.* 29 Tempus fcripto heredi ftatutum ad adeundam hereditatem defuncti, hoc eft, ut fi in eadem fit provincia, hereditatem adire debeat intra fex menses: fi in alia, intra annum continuum a morte teftatoris. Quod fi intra id spatium non adeat, adire cogatur officio Judicis. *Synopf. Basil. d. c. §3. in fin.* 30 Querela etiam non præparata transmittitur ad heredes fuos. 31 Vid. *l. 7. D. h. t.* 32 *l. 9. l. 24. §. h. t. l. 10. §. de Episcopis & Clericis.* 33 Peculii triplex caufa. Aliud paganum, aliud caftrenfe, aliud quafi caftrenfe. 34 *l. ult.]. qui teft. non. §. ult. Inst. de milit. test.* 35 Milites poffunt teftari, quæ voluerint modo. vid. *l. 15.]. de test. milit. Inst. de milit. test.* 36 Et præfidum legatis. *Contra.* Proconfulum legatis. Cujac. *in Notis Inst. de milit. test.* Movetur non esse hic legendum, *præfectis legionum*, ex eo quod præfecti legionum militent. *l. 2. in pr. ff. qui natus.* ac proinde nihil caufæ fit, ut eis jus quafi caftrenfe tribuatur. Placent, qui ita legunt, *Consulibus, Praconsulibus, Legatis & Præsidibus &c.* 37 Quafi caftrenfis peculii jus quibus datum fit obferva. 38 De quafi caftrenfi peculio fuo filiifamilias teftari poffunt, *l. ult.]. qui teftam.* 39 Id eft, am. 40 Teftari de caftrenfi peculio militibus, & veteranis licet. 41 Militari privilegio teftantur milites in expeditione. 42 Qui de caftrenfe peculium patronis, meritoribus agentibus in rebus, magistris studiorum liberalium, archiatris & aliis qui filaria vel ftipendia percipiunt publica, dantum eft. 43 Theoph. 6. *Inst. de milit. test.* 44 De Archiatris dixi in *l. 9. C. tit. I. de professor. & medicis, lib. 10. tit. 52.* 45 Vid. *l. 35. §. h. t.* 46 Adde *l. 9. l. 24. §. h. t.* 47 Vide Everardum *in Topicis, in loco, a legitima portent, ad legitimam filii* 72. 48 Vid. ad hunc locum Cujac. *8. observ. 32.* adde

rum constituti sunt hi, qui quasi castrense peculium possident: Si [1] enim sui juris efficiantur [2]: proculdubio est, eorum testamenta, & pro ipsis rebus, quas antea ex quasi castrensi peculio habebant, posse de inofficioso querelam sustinere: cum neque nomen [3] *peculii* permanet, sed aliis rebus confunditur, & similem fortunam recipit, quemadmodum & cæteræ res eorum, quæ in unum congregantur ex omnibus patrimonium. Dat. Kal. Sept. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. anno secundo 532.

TIT. XXIX.
DE INOFFICIOSIS [4] DONATIONIBUS.

Si mater filiis, vel extraneis donaverit.

1. Imp. PHILIPPUS A. Nicanori & Papianæ.

SI (ut allegatis) mater vestra ad eludendam [5] inofficiosi querelam, pene [6] universas facultates suas, dum [7] ageret in rebus humanis, factis donationibus [8], sive in quosdam liberos, sive in extraneos [10] exhausit: ac postea vos ex duabus unciis fecit heredes, easque legatis & fideicommissis exinanire [11] gestivit: non injuria juxta formam de inofficioso testamento constitutam subveniri vobis, utpote quartam partem non habentibus, desideratis. PP. 14. Kalend. Septembr. PHILIPP. A. & TITIANO CONSS. 246.

Si pater filio in potestate, vel emancipato donaverit.

2. Impp. VALERIANUS & GALLIENUS AA. Acriæ.

SI pater omne patrimonium suum impetu quodam immensæ liberalitatis in filium effudit, aut [12] in potestate [ejus] is permansit: & arbitri familiæ erciscundæ officio congruit, ut tibi quartam [13] [partem] debitæ ab intestato portionis præstet incolumem: aut si emancipatus [14] is fuit, [&] quia donatio non [15] indiget alieno adminiculo, sed suis viribus nititur juxta constitutiones, is, qui provinciam regit, ad similitudinem [16] inofficiosi testamenti querelæ, auxilium tibi æquitatis impertiet. PP. 6. Kal. Aug. MAXIMO II. & GLABRIONE CONSS. 257.

De testato, vel intestato.

3. Iidem AA. Æliano.

PRecibus quidem tuis proposita rescripta eos parentes denotant, qui [cum] testamento facto vivi patrimonium suum immensis donationibus exinanissent, inane [17] nomen heredum liberis reliquerunt: sed [18] ad intestatos [19] quoque eadem ratio æquitatis extenditur. PP. 10. Kal. Novembr. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 258.

Si sit locus restitutioni in integrum.

4. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Aristinæ.

SI filius [20] tuus immoderatæ liberalitatis effusione patrimonium suum exhausit: Præsidis [21] provinciæ auxilio uteris: qui discussa fide veri, si [22] in integrum restitutionem ex filii persona tibi competere ob improbabilem donationis enormitatem animadverterit; in removendis his, quæ perperam gesta sunt, tibi subveniet: ideoque non est tibi necessarium [23] adversus immodicas donationes auxilium ad [24] instar inofficiosi testamenti. Dat. 6. Id. Febr. MAXIMO II. & AQUILINO CONSS. 286.

De donatione in filios emancipatos collata, & de liberis supervenientibus.

5. Iidem AA. Cottabeo.

SI totas facultates tuas per donationes vacuas fecisti, quas in emancipatos [25] filios contulisti: id [26], quod ad submovendam inofficiosi testamenti querelam [27] non ingratis [28] liberis relinqui necesse est: ex factis donationibus detractum, ut filii, vel nepotes [29] postea ex quocunque [30] legitimo matrimonio nati, debitum [31] bonorum subsidium consequantur, ad patrimonium tuum revertetur. Dat. 2. Kal. Mart. MAXIMO II. & AQUILINO CONSS. 286.

De eo, qui voluntatem agnovit. De restitutione in integrum. De legitima portione.

6. Iidem AA. Demetrianæ.

CUm donationibus in fratrem tuum collatis facultates patris tui exhaustas esse, eundemque patrem vestrum ea, quæ superfuerant, codicillis inter vos divisisse proponas, si [32] voluntatem ejus non agnovisti, nec beneficio ætatis adversus hæc juvari poteris, nec tantum dos a patre data, & fideicommissum continent, quantum ad summovendam querelam sufficiat: de enormitate donationum ad [33] exemplum inofficiosi testamenti Præses provinciæ jurisdictionis suæ partes exhibebit. PP. Kal. Maji, CONSS. ut supra 286.

Quatenus donatio revocatur.

7. Iidem AA. Ammiano.

SI mater tua patrimonium suum ita profunda liberalitate in fratrem tuum evisceratis [34] opibus suis exhausit, ut quartæ partis dimidium [35], quod ad excludendam inofficiosi testamenti querelam adversus te sufficeret, in his donationibus, quas tibi largita est, non habeas [36]: quod immoderate gestum est, revocabitur. PP. 5. Id. Maji, Conss. ut supra 286.

De eo, quod uxor a marito sibi donatum filio communi donavit.

8. Iidem AA. Auxanoni.

SI liqueat, matrem tuam intervertendæ quæstionis inofficiosi causa patrimonium suum donationibus in unum filium collatis exhausisse, cum adversus eorum cogitationes, qui consiliis supremum judicium anticipare [37] contendunt, & actiones filiorum exhauriunt, aditum querelæ ratio deposcat: quod donatum est, pro [38] ratione quartæ ad instar inofficiosi testamenti convicti diminuetur. §. 1. Nam quod uxor a marito in se matrimonii [39] tempore donationis causa [40] collatum, emancipato filio communi, consentiente domino [41] donavit, velut [42] ex bonis patris (de cujus substantia prohibente matrimonio [43] non potuit exire) datum accipi, rationis est: in cujus bonis, si idem consilium & eventus comprehendatur, lex, quam de patrimonio matris ediximus, observabitur. PP. 3. Id. Sept. CC. CONSS. 294.

De tempore querelæ.

9. Impp. CONSTANTIUS A. & JULIANUS Cæs. Olybrio.

NOn [44] convenit dubitari, quod immodicarum donationum omnibus querela ad [45] similitudinem inofficiosi testamenti legibus fuerit introducta: ut sit in hoc actionis utriusque vel una [46] causa, vel similis existimanda, vel idem [&] temporibus [47] & moribus [48]. Dat. 14. Kalend. Jul. TAURO & FLORENTINO CONSS. 361.

TIT. XXX.
DE INOFFICIOSIS DOTIBUS [49].

1. Imp. CONSTANTIUS A. ad Maximum Præsidem Ciliciæ.

CUm [50] omnia [51] bona a matre tua in dotem dicantur exhausta, [leges] legibus concordare promptum est: ut ad [52] exemplum inofficiosi testamenti adversus dotem immodicam exercendæ actionis copia tribuatur, & filiis conquerentibus emolumenta debita [1] conferantur [2]. Dat. 4. Kal. Junii, TATIANO & CEREALE CONSS. 358.

1 *Peculium* proprie dicitur is habere, qui sui juris non est: itaque sui juris factus quod antea peculium erat castrense, vel quasi, peculium esse definit: adde quæ scripsi ad *l.* 1. §. 22. *D. de collat.* 2 Mutato statu personæ, rei statum mutari convenit. 3 Cessante nomine, cessat privilegium nominis. 4 *Novell.* 92. & 41. *Synops. Basil.* 5. & 2. *C. Th.* 20. vid. Cujac. 5. *observ.* 14. Ad hujus Tituli leges prope singulas vide Anton. Fab. 3. *Conjectur.* 17. 5 Qui universas pene facultates donat, inofficiose (respectu liberorum) donat. 6 Ad intervertendam inofficiosi querelam parens suum patrimonium exinanire cuivis donando non potest. *l.* 87. §. 3. *D. de leg.* 2. adde *l.* 16. *in fin. D. de jure patron.* 7 In eo differt hic titulus a superiore. 8 Quando detur querela inofficiosæ donationis vide per Jasonem *ad l. emancipata in fin.* ℭ. *qui admitt.* & *ad l. cum mota. n.* 14. ℭ. *de transact.* porro an possit pater pro libito disponere de bonis suis; & majorem dotem uni filiæ assignare quam alteri, quæque alia sunt his similia, de iis vide Dec. *cons.* 26. 89. 277. 279. 392. & 547. Alexand. *cons.* 33. *l.* 4. Baldum Novellum *in tract. de Dote in* 6. *part. vers. prædicta conferunt. in* 17. *privil.* Mod. 9 *l.* 2. *infr. h. t.* vid. Clar. 4. *sent.* §. *donatio. q.* 24. 10 Immensa donatio inter vivos, a quovis parente cuivis facta revocari potest a donatoris liberis. 11 *d.* §. 3. 12 Donatio facta a patre filio in potestate, non valet, vid. tamen Socin. *reg.* 103. Valebit igitur facta filio emancipato, vel a matre facta, vel filio naturali, vel filio conjugis, si loci consuetudine conjuges pro emancipatis habeantur: valet præterea donatio si confirmetur morte. vid. Covar. 2. *variar. resol.* 4. 13 Quartam portionis debitæ ab intestato observa, quæ est alia a portione debita omnibus liberis ab intestato. Hæc, ut ita dicam, stirpis & descendentium simul conjunctorum est: illa singulorum capitum sive singularum personarum vel singulorum liberorum est. 14 Nihil refert, donatio inofficiosa a parente facta fuerit extraneo, vel uni ex suis in potestate posito, vel emancipato. *l.* 5. ℭ. *h. t.* 15 Vid. Cujac. 13. *obs.* 33. 16 Donatio inter vivos immensa revocatur, ad similitudinem inofficiosi testamenti, *ut hic.* 17 Inane nomen heredis habetur, cum hereditas relinquitur immensis donationibus exhausta. 18 Testati causa ad intestati causam ex æquo & bono producitur. 19 Sive parens mortuus sit testatus sive intestatus, revocari potest ejus immensa donatio. 20 Parentibus licet revocare immensas donationes a liberis factas. 21 Adversus donationem immensam, Præsides solent restituere, non ipsi principes. 22 Querela inofficiosæ donationis non competit adversus inofficiosam donationem, si adversus eam donationem restitutio in integrum impetrari potest, atque ita restitutionis in integrum subsidiaria hæc erit actio. 23 Neque possibile. *Accurs. Bald.* 24 Sensus est; Ut ad revocandum inofficiosum testamentum, sic & ad donationes inofficiosas a Præside restitui sufficit. 25 *l.* 2. ℭ. *h. t.* 26 Inofficiosa donatio propter liberos revocatur, non in universum, sed ad finem legitimæ liberis debitæ, *ut hic.* Cur non in solidum? Quod licet patri per testamentum, hoc eidem licet per contractum. Testamento autem plus legitima relinquere non cogitur. Quid? ipse pater poteritne a donatario eatenus donationem revocare? Quidam ita putant: Baldus negat: ne alioqui tempore plus petatur: proinde a donatoris liberis donationem eatenus revocari: ejusque partis dominium ad ipsius donatoris patrimonium reverti, *ut hic.* 27 Hinc in eo disputant interpretes, totane donatio supervenientibus liberis revocetur, an usque ad legitimam tantum? de quo vide late Bartol. *ad l. Titia.* §. *Imperator. num.* 6. *de legat.* 2. Jasonem *ad Auth. si qua mulier. num.* 6. ℭ. *de sacros. eccles.* Decium *ad l.* 3. *n.* 4. ℭ. *de pact.* Rip. *ad l. si unquam. quæst.* 49. ℭ. *de revocand. donat.* Ant. Rub. *ad d. l. Titia.* §. *Imperator. num.* 106. & 186. Didacum Covarruviam *lib.* 1. *variar. resol. c.* 19. Molinæum *in tract. de inoff.* & Rainaldum Corsum *lib.* 2. *indagat. c.* 26. Mod. 28 Parens immensam donationem a se factam propter liberos revocare potest. Liberi tamen non censentur, qui sunt ingrati. Possis etiam colligere, Ingratis liberis non permitti donationem a patre factam revocare. 29 *Subaudi*, patre eorum mortuo. propter natum nepotem, parens inofficiosam donationem revocare potest. Possis etiam colligere: Suis, etiam secundi gradus & ulterius jus revocandæ immensæ patrum donationis competere. 30 Propter illegitimos liberos parens donationem factam revocare non potest. Possis etiam colligere, Illegitimis liberis jus revocandæ donationis paternæ non competere. 31 Legitima portio debitum bonorum subsidium, *ut hic*: debitum *Novell.* 18. νόμιμον μέρος, λάχος προσῆκον. Subsidium dicitur, quia judicium patris lex supplet: Debitum vero subsidium, quia vel jure naturæ debetur. *l.* 36. §. 2. *supr. de inoffic. testam.* Hinc etiam colligunt, Donationes inofficiosas, non in solidum, sed ad finem tantum modumque legitimæ revocari: idque etiam innui *l.* 2. *l.* 8. *hoc titulo.* Imo totum, quidquid largitus est parens, id revocare potest, & ad ejus patrimonium revertitur. *l.* 8. ℭ. *de revocandis donation.* Solve, Multum interest pater extraneis donaverit, an filiis quibusdam. Multum etiam refert, donaverit ante liberos susceptos, vel post. Dicta lex octava locum habet in donatione ante liberos susceptos, & extraneis facta. Hæc lex & lex 8. ℭ. *h. t.* & lex 87. §. 3. *D. de legat.* 2. agunt de donatione propriis liberis facta, & fortassis in defecta seu decrepita prorsus ætate. Licet autem superiores leges ita possint conciliari; vide tamen Cujac. *Novell.* 92. Papon. 1. *Notar.* 6. *cap. des donations, fol.* 357. 358. Notabis interim, inofficiosas donationes in eo differre ab inofficioso testamento: quod in hoc donata revocentur in solidum: In illis autem id tantum rescindatur & revocetur, quo portio debita liberis minuitur. 32 Qui judicium defuncti post mortem ejus comprobavit, qui divisioni bonorum a patre factæ minor consensit, qui tantum in dote aut fideicommisso habet, quantum valet legitima, donationes a patre cuivis factas non revocat. Hanc igitur querelam excludit agnitio seu comprobatio voluntatis defuncti, alia actio, legitimæ adeptio, *ut hic.* Quid si legatum agnovit? Non excluditur hac querela, nisi renunciandi vel compensandi animo agnoverit, vel si querela excludi dixeris, poteris addere, jure ad supplementum agendi non excludi. *Bald.* 33 *l.* 2. *in fin.* ℭ. *h. t.* 34 Ex hoc loco *legem* 87. §. 3. *in fin. D. de leg.* 2. expone. 35 Collatas donationes in liberos liberi postea suscepti non revocant in solidum: sed pro ratione Falcidiæ tantum. *d.* §. 3. *l.* 5. ℭ. *l.* 8. ℭ. *h. t.* 36 Donatio inofficiosa revocatur quatenus, aut ea tantum parte, qua inofficiosa est. 37 Donatio inofficiosa in fraudem ejus, quod in testamento liberis coguntur parentes relinquere, fieri non debet. 38 Vid. *l.* 9. ℭ. *h. t. l. un.* ℭ. *tit. prox.* 39 Constante matrimonio vir uxori donare non potest. 40 Dominium rei a marito uxori donatæ constante matrimonio ab ipso marito non discedit. *l.* 6. ℭ. *de don. int. vir.* 41 Uxores maritos solebant appellare *dominos.* Potest etiam dominus appellari, rei respectu, *ut infr. dicam.* 42 Si uxor rem acceptam a marito constante matrimonio alicui donaverit, non tam ipsa, quam ipse maritus donasse intelligitur. Atque ita, non donat is modo, qui verbis donat, sed qui consentit. Unde colligas, in hujus generis donationis insinuatione non loquentis, sed consentientis præsentiam & nomen requiri. 43 Male quidam legunt, *patrimonio.* 44 *d. l. un. C. Th. h. t. lib.* 2. *tit.* 20. 21. 45 Argumentum seu extensio inofficiosi testamenti ad inofficiosam donationem: inofficiosi testamenti, & inofficiosæ donationis similitudo hæc est, ut adversus ea competat querela. 46 *C. Theod.* 2. *tit.* 20. 21. 47 Querela inofficiosi quinquennio expirat. *l.* 34. *in fin. l.* 36. §. 2. ℭ. *de inoffic. testam.* ergo & inofficiosæ donationis, quæ ei exæquata, *ut hic.* 48 Id est, conditione. Quid? Inofficiosum testamentum revocari posse certum est a fratribus defuncti certis casibus, *l.* 21. ℭ. *tit. prox.* Poteritne ergo iisdem casibus revocari inofficiosa inter vivos donatio a fratre facta? Puto id esse æquius, qua de re *alibi* dicam plenius.

49 *L.* 2. *C. Theod.* 21. adde quæ not. ad *tit. Si adversus dotem* ℭ. Dos inofficiosa quando dicatur, vid. apud Campegium *tract. de dote parte* 1. *quæst.* 55. 50 *l.* 1. *C. Theod. h. t.* 51 Dos omnium bonorum propter liberos postea natos aut legitimatos. adde *l.* 29. §. 1. *D. de inofficios. testam.* revocari potest: non in solidum, sed pro ratione legitimæ. *in fin. infr. h. t.* Nam quæ jam liberos habet, non potest, nisi certa quantitate, dotem secundo marito constituere. *l.* 6. ℭ. *de secund. nupt.* 52 Dotis inofficiosæ, & testamenti inofficiosi, *ut his*; & inofficiosæ donationis similitudo. *ut l. ult.* ℭ. *tit. prox.*

plum

TIT. XXXI.
DE PETITIONE HEREDITATIS [3].

De fisco & privatis. 1. *De usuris & fructibus.*

1. Imp. M. ÆLIUS ANT. A. Augurino Proconsuli Africæ.

SEnatusconsultum [4] auctore Divo Hadriano avo meo factum, quo cautum est, quid & ex quo tempore evicta [5] hereditate restitui debeat, non solum ad fisci causas [6], sed etiam ad privatos hereditatis petitores pertinet. §. 1. Usuras [7] vero pecuniarum ante litis contestationem ex die venditionis [8] hereditariarum rerum ab eo factæ, qui antea possidebat, collectas, nec non etiam fructus bonæ fidei possessores reddere cogendi non sunt, nisi ex his locupletiores [9] extiterint. Post [10] litem autem contestatam, tam fructus [non] venditarum rerum, non solum quos perceperunt, sed [11] etiam quos percipere poterant, quam usuras pretii rerum ante litis contestationem venditarum, ex die contestationis [12] computandas, omnimodo reddere compellantur. PP. 6. Kal. Febr. CLARO & CETHEGO CONSS. 171.

De emptore hereditatis & fructibus.

2. Impp. SEVERUS & ANTON. AA. Marcello militi.

SI post motam controversiam Menecratis bonorum partem dimidiam Musæus ab herede scripto quæstionis illatæ [13] non ignarus comparavit: tam ipse quasi malæ fidei possessor, quam heredes [14] ejus fructus restituere coguntur. Si vero venditionem lite [15] antiquiorem [16] esse, liquido probetur, ex eo die fructus [17] restituantur, ex quo [18] lis in judicium deducta est. Fructibus [19] enim augetur hereditas, cum ab eo possidetur, a [20] quo peti potest. Emptor autem, qui proprio [21] titulo possessionis munitus est, etiam [22] singularum rerum jure convenitur. Dat. Kalend. Jul. SEVERO A. II. & VICTORINO CONSS. 201.

De exceptione rei judicatæ.

3. Iidem AA. Epictesidi [P.]

HEreditas materteræ petita non [23] infringit alterius hereditatis petitionem, quæ venit ex [24] alia successione. Sed & si quæstionis titulus prior inofficiosi [25] testamenti causam habuisset: judicatæ rei præscriptio non obstaret eandem hereditatem ex alia causa vindicanti. PP. 5. Id. Aug. GETA & PLAUTIANO CONSS. 204.

De compensatione.

4. Imp. ANTON. A. Vitaliano.

IN restituenda hereditate compensatio ejus habebitur, quod te in mortui infirmitatem [26], inque sumptum funeris [27] bona fide ex proprio tuo patrimonio erogasse probaveris. PP. Kal. Mart. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

5. Idem A. Posthumianæ.

DE [28] hereditate quam bona fide possidebas, si contra te pronunciatum est: in restitutione ejus detrahetur, quod creditoribus ejusdem hereditatis exolvisse [29] te bona fide probaveris: nam repeti a creditoribus, qui suum [30] receperunt, non potest. PP. 6. Kal. Junii, ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

De avo nomine nepotis hereditatem petente a tutoribus, quos non jure datos esse contendit.

6. Imp. ALEX. A. Firmino.

SI putas [31] non jure tutores datos nepotibus tuis, eo quod eos dicas in tua esse potestate: petere ab his hereditatem filii tui emancipati [32] non moreris, cujus commodum ad te pertinere dicis, judice statuturo, an a Præsidalibus actis discedendum sit, qui eis tutores dedit, cum in tua potestate negarentur esse. PP. 10. Kal. JULIANO II. & CRISPINO CONSS. 225.

De usucapione, & longi temporis præscriptione.

7. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Restitutæ.

HEreditatis petitionem, quæ [33] adversus [34] pro herede, vel [pro] possessore possidentes exerceri potest, præscriptione [35] longi temporis non summoveri, nemini incognitum est: cum mixtæ personalis actionis ratio [36] hoc respondere compellat. A cæteris autem tantum specialibus in rem actionibus, vindicare posse manifestum est, si non agentis intentio per usucapionem, vel longum tempus explosa sit. PP. 11. Kalend. August. CC. CONSS. 294.

De statu testatoris inquirendo.

8. Iidem AA. & CC. Hasterio.

LIber necne fuerit testator [37], ante [38] omnia disquiri debet cum [39] hereditas petitur. Dat. 4. Kalend. April. CC. CONSS. 300.

Si scripti heredes repudiaverint.

9. Iidem AA. & CC. Demophiliæ.

SI scripti heredes delatam sibi successionem cognati [tui] repudiaverunt [40], & hanc honorario, vel civili jure quæsisti: res hereditarias, quæ in eadem causa durant, hereditatis petitione vindicare potes. Dat. 3. Kal. Decembr. *Nicomediæ*, CC. CONSS. 300.

Si filiusfam. hereditatem per longum tempus detinuit.

10. Iidem AA. & CC. Theodosiano.

SI filiusfamilias delatam sibi hereditatem per longum [41] tempus detinuit: eo ipso (utpote [42] agnita hereditate) patri suo ejus commodum acquisisse videtur [43]. Dat. 13. Kal. Jan. CC. CONSS. 300.

An possessor cogatur titulum suæ possessionis dicere.

11. Impp. ARCAD. & HONOR. AA. Æternali proconsuli Asiæ.

COgi [44] possessorem ab eo, qui expetit, titulum suæ possessionis dicere, incivile est, præter [45] eum [scilicet,] qui dicere cogitur, *utrum pro possessore, an pro herede possideat.* Dat. 12. Kal. April. ARCADIO IV. & HONORIO III. AA. CONSS. 396.

De præjudicio. 3. *De bona fide.*

12. Imp. JUSTINIAN. A. Juliano P. P.

CUm hereditatis petitioni locus fuerat, exceptio adsumebatur, quæ tuebatur hereditatis petitionem, ne fieret ei præjudicium. Magnitudo [46] etenim & auctoritas centumviralis [47] judicii non patiebatur, per alios tramites viam hereditatis petitionis infringi. Cumque multæ varietates & controversiæ veterum exortæ sint, eas certo fine concludentes, sancimus [48]: Si quis hereditatis petitionem [vel susceperit [49]] vel suscipere sperat, vel movere: alius autem superveniens, vel ex deposito, vel ex commodato, vel ex legato, vel ex fideicommisso, vel ex aliis causis inquietare, vel reum, vel agentem ex persona defuncti crediderit sibi esse necessarium: si quidem pro legato, vel fideicommisso hoc faciat, rem expeditæ quæstionis esse, cum possit scriptus heres cautione [50] interposita non differre hanc repetitionem, sed recte exigi, vel legatum, vel fideicommissum sub ea cautela, vel satisdatione pro qualitate personarum. Quod si [51] non obtinuerit ejus jura, restituit legatarius, vel fideicommissarius ei datam pecuniam cum usuris ex quarta [52] centesimæ parte currentibus, vel agrum cum fructibus quos percepit [53], vel domum cum pensionibus: scilicet in utroque eorum expensis antea necessariis [54] & utilibus deductis: vel, si ipse [55] maluerit litem quidem contestari, expectare autem hereditatis petitionis eventum, hoc ei liceat facere, ut restitutio, si competeret, cum legitimis augmentis [56] legatario, vel fideicommissario accedat.

1 Id est, Falcidia, quarta, legitima. *ut l.* 5. *supr. tit. prox. ibi. debitum bonorum subsidium.* 2 An filius gravatus in legitima possit agere querela inofficiosæ dotis constante matrimonio. vide Afflictum *decis.* 86. Socin. *cons.* 16. Anton. Rub. *ad l. Titia.* §. *Imperator. num.* 22. *D. de leg.* 2. Mod.

3 *L.* 5. *D.* 3. 2. *C. Theod.* 22. vid. Oldendorp. *class.* 5. *act.* 5. Ea est generalis patrimonii vindicatio, quæ datur heredi scripto, & ab intestato, adversus eum, qui pro herede vel possessore possidet. 4 Nota de SC. Hadriani. *l.* 17. *l.* 20. §. 6. *l.* 25. §. 19. *D. h. t.* 5 *d. l.* 17. 6 *d. l.* 20. §. 9. Fiscus & privatus interdum eodem jure utuntur. *l.* 1. §. 1. *D. quod cujuscunque universit.* In dubio, utitur jure communi fiscus. Martinus Laudensis *tract. de fisc. num.* 14. interdum minus quam communi, ut cedat privato. *l.* 10. *D. de jure fisci.* 7 Hereditariarum rerum usuras possessor bonæ fidei non præstat ante litis contestationem: sed nec fructus, nisi locupletior factus sit. Post litem vero contestatam fructus rerum hereditariarum non venditarum præstat, non modo eos quos percepit, sed & quos percipere potuit: usuras vero rerum venditarum ex die contestationis litis. *Synops. Basil.* 35. *tit.* 20. *ex lib.* 42. *tit.* 1. *cap.* 51. 8 Sensus est, eum qui hereditatem bona fide vendidit, non teneri ad fructus & usuras perceptas ex pretio venditionis earundem rerum hereditariarum a se factas ante litem contestatam, nisi quatenus est locupletior. Post litem vero contestatam teneri fructus restituere, quos percepit, quosque potuit percipere, sed & usuras proferre rerum hereditariarum a se venditarum, computandas tamen, non a die venditæ ei hereditatis, sed ejus ei evictæ. 9 Quomodo id dijudicabitur? puto computandos fructus ab eo perceptos cum usuris pecuniæ emptionis causa numeratæ. Quando id spectandum? tempore rei judicandæ. *l.* 36. §. 4. *D. h. t.* 10 *l.* 22. ℭ. *de rei vindic.* 11 *l.* 25. §. 4. *D. h. t. l.* 78. *D. de reg. jur.* 12 Nota effectum contestationis emptoribus factæ. *l.* 20. §. 11. *l.* 25. §. 7. *D. h. t.* 13 Qui hereditatem litigiosam sciens comparat, cum ipse, tum ejus heres fructus ex ea perceptos restituit. *l.* 13. §. 2. *D. h. t. l.* 2. §. 17. *D. pro empt. l.* 38. §. 7. *in fin. D. de usur. l.* 8. *D. de re judic.* 14 *l.* 13. §. 3. *D. h. t.* vid. Cujac. 9. *obs.* 25. 15 Hereditatem nondum litigiosam ignari possumus emere. 16 Quod petitio hereditatis non intentatur contra titulo possidentem tradunt Dd. *hic*, & imprimis Castrensis *in l. pro herede.* & *in l. nec ullam. D. h. t.* contra quod axioma vide exceptiones aliquot apud Socin. *Regul.* 364. Mod. 17 An usuræ? Cujac. negat 14. *obs.* 22. 18 Bonæ fidei possessor fructus a lite contestata restituere tenetur. 19 Fructibus augetur hereditas respectu malæ fidei possessoris. *l.* 20. §. 3. *in fin. D. h. t.* 20 Id est, a malæ fidei possessore. 21 Id est, singulari. 22 An is sensus est, emptorem singulorum rerum hereditatis hac actione & rei vindicatione teneri? An, eum ad instar emptoris universitatis fructuum teneri? An, emptorem hereditatis vel universitatis, rerum singularum nomine etiam conveniri? An, Petitionem hereditatis non dari adversus titulo possidentem? Postremum verum putant interpretes. De qua sententia vid. Socin. *reg.* 296. 23 Adde *l.* 8. *D. h. t.* 24 Una & eadem hereditas nobis deferri potest, diversis successionibus. 25 Exclusus ab hereditate vindicanda per querelam inofficiosi, non prohibetur eandem alia ex causa vindicare. *l.* 15. §. 2. *D. de inoff.* 26 Nota de expensis circa infirmum factis. *Goth.* Confer *l. pen. D. de religios.* & *sumpt. fun.* Ans. 27 Adde *l.* 50. §. 1. *D. h. t.* adde *l.* 27. *D. de religios.* & *sumpt. fun.* 28 Vid. Cujac. 8. *obs.* 9. 29 *l.* 31. *in pr. D. h. t.* 30 Qui suum recepit, id alteri non restituit.

31 Ratione dubitationis agere possumus cum legitimo tutore. 32 Vid. Cujac. 9. *obs.* 13. 33 Κινεῖται κατὰ τῶν ὡς κληρονόμων ἢ ὡς μὴ ἀγαθὴν διακατοχὴν νεμομένων &c. Id est, adversus eos, qui quasi heredes, vel eos qui quasi non bona fide possident, rerum hereditariarum petitio exercetur: nec ei præscriptio 10. vel 20. annorum obstat. Personales actiones decennio, aut vicennio non tolluntur. Qui vere nec quasi heredes, nec ut prædones possident, rerum hereditariarum petitionem non habent, sed tantum in rem actionem specialem, si nec usu ceperunt, nec longi temporis exceptionem adquisiverunt. *Synops. d. l. c.* 57. 5. Harm. 8. §. 44. 45. 34 *l.* 9. 10. 11. *D. h. t.* 35 Petitio hereditatis præscribitur triginta annis. 36 Adi Bellonum *l.* 2. *supputat. c.* 3. Vitalem *l.* 1. *variar. lect. c.* 18. Parladorium *rerum quotidian. c.* 1. §. 11. Mod. 37 *l.* 4. ℭ. *comm. de successionibus. l.* 16. *l.* 19. *D. qui testament.* 38 Nota de exceptione nullitatis testamenti. 39 Id est, antequam hereditas ejus petatur. 40 Scripto herede repudiante, succeditur ab intestato. *l.* 1. §. 1. *D. quis ordo in bonor. possess.* 41 Quod filiusfamilias longo tempore possedit, præsumitur id sciente & jubente patre possedisse: & ideo ei adquisivisse: adde *l.* 6. §. 3. *D. de adquir. vel omittend. hered.* 42 Hereditatem agnovisse intelligitur, qui eam per longum tempus detinuit. 43 Ex diutina enim possessione solennitas extrinseca præsumitur. Jason. *ad l. sciendum. n.* 16. *de verb. oblig.* & ibid. Alexand. *col.* 5. & *cons.* 12. *col. pen.* & *cons.* 17. *n.* 8. *lib.* 4. Diazium *Regul.* 310. iterum Jason. *ad l.* 1. *col.* 4. & 5. *infr. qui admitt.* Hippol. *singul.* 323. Decius *consil.* 341. *col.* 6. & *cons.* 558. *col.* 2. *n.* 5. Cravett. *in tract. de antiq. temp.* 2. *part. num.* 11. & 3. *part. n.* 13. Felin. *ad c. sicut. n.* 26. *cum seq. extr. de re judic.* Guid. Papæ *decis.* 13. Socin. jun. *cons.* 56. *n.* 6. *lib.* 1. Joan. Cephal. *cons.* 148. *n.* 18. *l.* 1. Crot. *cons.* 5. *ad fin.* Gozad. *cons.* 73. Mod. 44 Eadem lex exstat in *l.* 12. *C. Theod. de fide testium. l.* 11. *tit.* 39. & apud autorem *Synops. d. l. c.* 41. Interim serva hanc sententiam, ut & ejus exceptionem. ℭ. *h. t. l.* 2. *l.* 23. ℭ. *de probat.* adde alias exceptiones ex Socin. *reg.* 430. 45 Conventus petitione hereditatis, cogitur titulum suæ possessionis dicere. *l.* 12. *D. h. t. l.* 36. *D. de rei vindic. l.* 4. *l.* 20. *D. de interrog. in jur. faciend.* vid. Cujac. 10. *observ.* 1. ubi tractat de differentiis petitionis hereditatis, & rei vindicationis. vid. Wurmser. 1. *pract.* 26. *c.* 1. 46 Centumviralis judicii forma magnifica fuit, ut quæ magis ad publicorum quam privatorum formam accederet. vid. Plin. 6. *epist.* 5. Quintil. 10. dixi ad *l.* 17. *D. de inoffic. testam.* vid. Rævardum *lib. Protribunalium.* 47 De centumviralibus judiciis vid. Cujac. 10. *observ.* 20. adde *l.* 17. *in fin. pr. D. de inoffic. testam. l.* 30. *D. de liberat. leg.* ubi dixi. 48 Hæc tertia est decisio ex 50. decisionibus Imperatoris Justiniani: vid. Inglois *tract. ad has decision.* Ans. 49 Male Haloander hæc verba sustulit. Nam Græci legunt, ἢ ὑπεδέξατο. Et alioqui, sive susceperit, sive suscipere speret, utroque casu differre cætera judicia solebat. *l.* 7. *D. h. t.* vid. Cujac. *d. loco.* & *lib.* 9. *obs.* 27. *in princ.* 50 Hereditate controversa, legatarii possunt agere contra heredem scriptum, & consequi legata, præstita cautione. *l.* 1. §. 10. *D. si quis omissa.* vid. quæ scripsi ad *l.* 9. ℭ. *de leg.* 51 Cautionis & satisdationis latior hæc explicatio est. 52 Ea est quadrans usuræ. 53 Non quos percipere potuit: quia bona fide accepit. 54 Possessor hereditatis necessarias & utiles expensas deducit. *l.* 4. ℭ. *h. t.* 55 Hac via & præstandæ satisdationis onere legatarius levabitur, & ei a tempore litis contestatæ secundum testamentum dicta sententia, usuræ & fructus legatorum debebuntur. Cujac. *d. loco.* 56 Id est, omni accessione.

§. 1. Sin